

КОНКУРЕНТНІ ПЕРВАГИ УКРАЇНСЬКОГО ЗЕРНА ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

***БАБАН Т.О., К.Е.Н., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зернова галузь відіграє одну з провідних ролей в аграрному секторі економіки України. Забезпечуючи не лише внутрішній попит, але й значний експортний потенціал. Так за останні десять років обсяги експорту українського зерна збільшились майже в 4,5 рази, а питома вага зернових в загальній структурі вітчизняного експорту збільшилась з 3,5% в 2006р. до 16,7% - в 2016р. Цьому сприяли вступ України до СОТ, перехід до міжнародних стандартів якості, лібералізація митних режимів та поступове розширення ринків збуту українського збіжжя.

Поступові структурні зміни в економіці України підвищили значимість аграрного сектору як каталізатора її розвитку, вагомого джерела валютних надходжень, напряму вкладення інвестицій.

Україна стає все більш конкурентоспроможною на світовому ринку сільськогосподарської продукції, і ринку зерна зокрема, розвиваючи свій експортний потенціал, займаючи передові позиції серед світових експортерів. Відповідно процес діагностики конкурентоспроможності продукції зернової галузі потребує постійної діагностики, визначення основних чинників її формування та розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування конкурентоспроможності зернової галузі та розвитку її експортного потенціалу досліджували такі вітчизняні економісти, як В. Андрійчук, В. Бойко, Н. Голомша, В. Губенко, С. Квапа, І. Кобута, П. Саблук, М. Сайкевич та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення взаємозв'язку між поняттями конкурентоспроможність та експортний потенціал та визначення конкурентних переваг вітчизняних зернових на світовому ринку та чинників, що їх формують.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «конкурентоспроможність» та «експортний потенціал» тісно пов'язані один з одним, адже перше є невід'ємною складовою другого.

Конкурентоспроможність вітчизняних зернових набуває особливого значення у зв'язку з нарощенням виробництва та експорту зерна, розширенням ринків збуту, інтеграційних процесів до ЄС.

Тісний взаємозв'язок між зазначеними поняттями прослідковується у наукових працях багатьох вітчизняних науковців, що займались дослідженням питань щодо формування та розвитку експортного потенціалу аграрних підприємств. Так, Бойко С.М. визначає експортний потенціал АПК як можливість виробництва необхідного обсягу агропродукції, яка за показниками якості й конкурентоспроможності відповідає вимогам світового ринку, з метою експортної реалізації та максимальною користю для країни [4]. А Попов О.І. пропонує розглядати експортний потенціал підприємства АПК як визначену частину виробленої продукції (виробничого потенціалу), що відповідає параметрам конкурентоспроможності, користується попитом з урахуванням наявної пропозиції на цільовому ринку країни-імпортера [8].

Пирець Н.М., в свою чергу, при визначенні експортного потенціалу як окремі його складові виділяє «експорт» та «конкурентоспроможність», визначаючи його як здатність національної економіки виробляти конкурентоспроможні товари та реалізувати їх на міжнародних ринках за умови постійного зростання ефективності використання природних ресурсів, розвитку науково-технічного потенціалу, валютної і фінансово кредитної систем, а також сервісно-збутової інфраструктури, підтримки експорту, без нанесення збитків економіці при забезпеченні економічної безпеки країни в цілому [7].

Відповідно, експортний потенціал не просто тісно пов'язаний, а залежить від конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Важливе значення має врахування тенденцій попиту та пропозиції на цю продукцію на світовому ринку. А конкурентоспроможність продукції визначає сукупність факторів, серед яких насамперед, є ціна, якість.

Експортний потенціал має «двобічну природу», яка проявляється, по-перше, в його залежності від можливостей та умов національного або галузевого виробництва та його конкурентоспроможності, а по-друге, від можливостей та умов наявних та потенційних зовнішніх ринків збуту продукції. Отже, експортний потенціал формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників.

Прийнявши до уваги численні напрацювання, що існують при трактуваннях експортного потенціалу підприємства ми розглядаємо

його як сукупність ресурсів та факторів, ефективне поєднання яких зумовляє можливості підприємства виробляти та реалізовувати продукцію на зовнішні ринки при збереженні економічної та екологічної безпеки країни.

Збереження економічної безпеки є важливою умовою розвитку експортного потенціалу, адже при експорті будь-якої продукції повинен забезпечуватись перш за все внутрішній попит та гармонійний розвиток вітчизняних галузей економіки та захист національних інтересів. Якщо мова йдеться про сировинні товари, то необхідною умовою є забезпечення вітчизняної промисловості сировиною. Щодо сільськогосподарської продукції, то важливою складовою економічної безпеки країни є її продовольча безпека, відповідно при здійсненні експорту такої продукції першочерговим завданням є забезпечення продовольчої безпеки країни. Відповідно до проекту Закону України «Про продовольчу безпеку України» від 28.04.2011 р. №8370-1 продовольча безпека – це соціально-економічне та екологічне становище, за якого населення забезпечено безпечними й якісними основними продуктами харчування, що необхідні для раціонального харчування.

Складовими продовольчої безпеки є достатність продовольства та забезпечення його гарантованої пропозиції, фізична та економічна доступність, стабільність постачання, якість продовольства та збалансованість харчування [6]. Тому ідентифікація та оцінка експортного потенціалу має відбуватися виключно з урахуванням можливого впливу експорту на всі складові продовольчої безпеки. Так надмірний експорт може порушити достатність, доступність та стабільність у постачанні продовольства на внутрішньому ринку. Тому можливий експорт, який призводитиме до порушення цих складових, масмо не враховувати при оцінці експортного потенціалу.

Ще однією важливою умовою розвитку експортного потенціалу є збереження екологічної безпеки, яку пропонується розглядати як стан та умови навколишнього природного середовища, при якому забезпечується екологічна рівновага та гарантується захист навколишнього середовища видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей і виключаються віддалені негативні наслідки цього впливу для теперішнього і наступних поколінь.

На забезпечення екологічної безпеки безпосередньо впливає господарська діяльність в аграрному секторі. Виробництво та збут сільськогосподарської продукції повинні здійснюватись за

мінімального шкідливого впливу на навколишнє середовище та населення країни, при забезпеченні раціонального співвідношення вирощування культур для збереження природної родючості ґрунтів, використанні хімічних засобів з урахуванням вимог екологічної безпеки як при виробництві, так і при реалізації сільськогосподарської продукції, що в цілому повинно забезпечувати екологічну рівновагу в країні. Адже сучасні технологічні можливості (наприклад, використання ГМО, хімічних речовин) дозволяють значно підвищувати урожайність та стійкість сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, але при цьому формувати загрози екологічній безпеці.

Експортний потенціал сільськогосподарських галузей має свої особливості, адже формується під впливом таких особливих умов, як природно-кліматичні, біологічні, які в Україні є сприятливими для сільськогосподарського виробництва.

За останні роки спостерігаються вагомі зміни в сільськогосподарському виробництві, яке все більше рухається в напрямку інтенсифікації та інноваційного розвитку. Сільськогосподарські підприємства поступово оновлюють технічний парк, закупаючи більш продуктивну та енергозберігаючу техніку, застосовують сучасні засоби захисту рослин та різноманітні стимулятори росту, використовують більш продуктивні та стійкі до кліматичних умов сорти та гібриди сільськогосподарських культур.

Збільшення експортного потенціалу зерна також можливе за рахунок освоєння нових ринків збуту, що спостерігається останніми роками. Українські зернові завойовують все більше азійських та африканських ринків, з'являються нові перспективи на тлі більш жорстких вимог до якості продукції на європейському ринку.

Процес формування та розвитку експортного потенціалу зернової галузі, як однієї з важливих для України, потребує постійного моніторингу як з боку виробників, так і з боку держави. Необхідний комплексний підхід до оцінки ефективності його функціонування.

Актуальність питання, пов'язаного з розглядом експортного потенціалу зерна, також зумовлена постійними заявами про виробничі можливості українських аграріїв у 80 млн. т та навіть 100 млн. т валового збору.

Специфіка експортного потенціалу зернових культур полягає в тому, що значний вплив на його формування мають не лише використані ресурси, а й природно-кліматичні умови, а також те, що частина виробленої продукції використовується для внутрішніх

потреб продовольчого та непродовольчого характеру, для формування насінневого та резервного фонду, що у сукупності формує продовольчу безпеку країни.

Ідентифікація експортного потенціалу сільськогосподарських підприємств з точки зору результативного підходу потребує уточнення з урахуванням організаційної структури українського експорту сільськогосподарської продукції, а саме з урахуванням того, що по-перше, лише невелика кількість сільськогосподарських підприємств здійснюють експортну діяльність, по-друге, сільськогосподарські підприємства в сучасних умовах реалізують не лише продукцію особисто вироблену, а й продукцію, яку закупили в господарствах населення, фермерських господарствах. Тому у вузькому розумінні, з точки зору результативного підходу, експортний потенціал формуватиме весь можливий обсяг виробленої та експортованої продукції сільськогосподарським підприємством. В цьому випадку формування та реалізація експортного потенціалу виглядає наступним чином «виробництво-експорт». У широкому ж розумінні, під експортним потенціалом сільськогосподарських підприємств за результативним підходом пропонуємо враховувати весь можливий обсяг реалізованої на експорт як особисто, так і через посередників, сільськогосподарським підприємством продукції, як виробленої особисто, так і закупленої у інших виробників.

Орієнтація українських підприємств та країни в цілому на співпрацю з міжнародною спільнотою, зокрема у вигляді здійснення експортної діяльності, робить актуальним розвиток інвестиційної привабливості національного господарства та окремих його складових. Вирішення даного питання лежить, на нашу думку, в площині визначення та аналізу їхнього експортного потенціалу, динаміки його розвитку. Значна увага повинна приділятися як визначенню, так і ефективному використанню експортного потенціалу.

Оцінювання експортного потенціалу країни є основою дослідження ступеня перспективності її функціонування у світовому господарстві та світогосподарських зв'язках, для окремих підприємств – перспективності їхнього функціонування як окремих суб'єктів ЗЕД та можливості завойовувати нові закордонні ринки збуту своєї продукції, що повинна відповідати світовим стандартам якості в умовах жорсткої конкуренції.

Спеціалізація країн на виробництві та торгівлі окремими товарами є результатом розвитку міжнародної кооперації та

міжнародного поділу праці. Найбільш загальні положення про закономірності міжнародного поділу праці та зовнішньої торгівлі, яка ґрунтується на ньому, в західній економічній науці зайшли відображення у класичній концепції «порівняльних переваг». Дана концепція має такі важливі сфери застосування: дає загальне пояснення моделі міжнародної спеціалізації країн у виробництві та торгівлі; окреслюючи загальний напрям державної політики стосовно розміщення національних ресурсів та регулювання торгівлі, відіграє важливу роль у практичній економіці.

Повертаючись до концепції порівняльних переваг можна шукати відповіді на питання «хто експортує, що та чому?» Відповідно, визначивши у виробництві та експорті яких товарів країна має порівняльні переваги, на цій основі можна говорити про наявність та розвиток експортного потенціалу даного товару.

Загалом, аналіз порівняльних переваг не нова ідея. Але не дивлячись на велику кількість досліджень за останні 50-60 років лише небагато з них, як на національному так і на закордонному науковому просторі, торкались конкретно торгівлі сільськогосподарською продукцією. Аналіз порівняльних переваг для сільськогосподарських товарів є важливим інструментом розуміння майбутнього сільського господарства.

У 1965 році Бела Баласса ввів поняття «виявлені порівняльні переваги» та запропонував відповідну методіку їх виявлення за допомогою індексу виявлених порівняльних переваг. Зазначений індекс дає можливість оцінити відносну силу або навпаки слабкість експортерів сільськогосподарської продукції.

Західні науковці на основі концепції виявлених порівняльних переваг проводили аналіз основних світових експортерів вовни та тенденцій торгівлі даним видом сільськогосподарської продукції [2] взявши за основу модель Баласси, але трансформовану для сільськогосподарської продукції. Для розрахунків була використана наступна формула показника RCA (Revealed comparative advantage) відносних конкурентних переваг, запропонована Б. Екманом [1]:

$$RCA_{ijt} = \left(\frac{x_{ijt}}{x_{itwt}} / \frac{\sum x_{ijt}}{\sum x_{awt}} \right) \times 100$$

де x_{ijt} – експорт i -ї продукції сільськогосподарського виробництва j -ї країни в t -му році;

x_{iwt} – світовий експорт i -ї продукції сільськогосподарського виробництва в t -му році;

$\sum x_{ajt}$ – сумарний експорт продукції сільськогосподарського виробництва j -ї країни в t -му році;

$\sum x_{awt}$ – сумарний світовий експорт продукції сільськогосподарського виробництва в t -му році.

Зазначимо, що в окремих дослідженнях цей показник розраховується без множення на 100.

Фактично цей показник відображає відносні конкурентні переваги на світовому ринку окремого виду продукції порівняно з іншими видами продукції, що експортуються суб'єктом господарювання. Якщо цей показник менше 100, то господарюючий суб'єкт не має конкурентних переваг по окремому виду продукції на світовому ринку, якщо показник більше 100, то наявні конкурентні переваги.

Основними зерновими культурами, що вирощуються та експортуються вітчизняними підприємствами є кукурудза, пшениця та ячмінь. Кукурудза в структурі експорту зернових займає близько 50 %, пшениця 36 %, а ячмінь – близько 12-13 %. За допомогою вищезазначеного показника можна визначити конкурентні переваги даних видів сільськогосподарської продукції.

В процесі аналізу визначено, що зазначені зернові культури мають більші конкурентні переваги, в порівнянні з іншими зерновими, що вирощуються в Україні. Показники конкурентних переваг та їх динаміка представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Індекси відносних конкурентних переваг (RCA)
на світовому ринку окремим видів зернових культур**

Культура	Роки							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кукурудза	294,7	605,0	447,5	726,4	979,9	1072,7	1029,4	1097,7
Ячмінь	2157,1	1907,1	1955,6	932,4	785,7	651,1	1083,1	1014,0
Пшениця	430,3	669,3	360,8	282,6	426,4	374,7	483,6	597,9

* Розраховано за даними: <http://unctadstat.unctad.org>

Аналізуючи отримані в таблиці 1 результати можемо зазначити, що протягом аналізованого періоду всі три культури мали конкурентні переваги на світовому ринку сільськогосподарської продукції, адже

індекси перевищували 100. Динаміка показників засвідчує, що в 2008-2011 рр. ячмінь мав найбільші конкурентні переваги, в порівнянні з пшеницею та кукурудзою, відповідно і більший експортний потенціал. Але з 2011 року показники по зерну ячменю погіршилися, а конкурентні переваги кукурудзи поступово почали збільшуватися. Такі зміни були спричинені рядом внутрішніх причин (застосування тарифних та нетарифних методів регулювання експорту зерна), а також зовнішніх (більші темпи зростання світової торгівлі кукурудзою та пшеницею). За результатами розрахунків у 2015 році у зерна кукурудзи були найбільші конкурентні переваги серед трьох культур, ячмінь на другому місці, пшениця – на третьому.

Необхідно зазначити, що тенденції у кон'юктурі світового ринку зерна суперечливі для розвитку експортного потенціалу вітчизняних виробників. В основу зміни кон'юкттури ринку покладено фактори, що впливають на ціни, обсяги виробництва, обсяги споживання та запасів, експорту та імпорту. Попит на зерно на світовому ринку поступово збільшується. Основними чинниками, що здійснюють найбільший вплив на попит на ринку зерна є обсяги споживання в основних країнах-імпортерах, обсяги валових зборів в країнах-виробниках, розміри перехідних запасів в країнах-споживачах.

Основними конкурентами для України на ринку зерна залишаються США, ЄС, Канада та Росія.

Однією з головних конкурентних переваг зерна ячменю українських сільськогосподарських підприємств залишається ціна. Середні експортні ціни за період 2010-2014 рр. на українську пшеницю збільшилися на 16,5 %, ячмінь – на 30,6 %, по кукурудзі ціна майже не змінилась. В 2015 р. відбулось зниження цін відносно попереднього року: по пшениці на 23,4 %, ячменю – 17,8 %, кукурудзі – 18,7 %.

Сприятливі тенденції щодо підвищення світових цін на зерно протягом 2008-2012 рр. змінилися на протилежні, які призупинилися наприкінці 2016 р. Та світові ціни на зерно при нинішньому обмінному курсі української валюти залишаються значно вищими за внутрішні. Так, в 2015 р. співвідношення світової ціни зерна до внутрішньої склало 1,6-1,8, тобто світова ціна перевищувала внутрішні на 60-80 %. А співвідношення світової ціни до повної собівартості зерна склало близько 2.

Отже, сільськогосподарські підприємства в Україні в сучасних умовах ще майже не скористалися перевагами від вільної світової торгівлі та реалізації своєї продукції за світовими цінами.

Відповідно сільськогосподарські підприємства мають резерви щодо прибуткового експорту за рахунок фактичного рівня собівартості виробництва зерна. Тобто ще однією конкурентною перевагою вітчизняних сільськогосподарських виробників зерна на світовому ринку є більш низький рівень витрат на виробництво, що є сприятливим для розвитку їхнього експортного потенціалу.

Висновки. Україна входить до п'ятірки країн-експортерів зерна. Однією з основних конкурентних переваг українського зерна на світовому ринку зерна залишається порівняно низька ціна. Потенційні можливості прибуткового експорту сільськогосподарських підприємств зумовлює фактичний рівень собівартості виробництва зерна. Існують перспективи щодо збільшення експорту зерна як з боку попиту в країнах ЄС та деяких східних країнах, так і з боку конкурентних переваг за рахунок собівартості.

Література.

1. Birol Erkan Comparative Analysis of the Competitiveness in the Export of Science-Based Goods Regarding Turkey and the EU+13 Countries. International Journal of Business and Social Science. July 2014. Vol. 5, No. 8(1). [Electronic resource]. – Mode of access: http://ijbssnet.com/journals/Vol_5_No...1_July_2014/13.pdf

2. **David Leishman, Dale J. Menkhaus, Glen D.** Whipple Revealed Comparative Advantage and the Measurement of International Competitiveness for Agricultural Commodities: An Empirical Analysis of Wool Exporters No 35691, 1999 Annual Meeting, July 11-14, 1999, Fargo, ND from Western Agricultural Economics Association. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://purl.umn.edu/35691>

3. **Бабан Т.О.** Сутність поняття «експортний потенціал» у економічній науці / **Т.О. Бабан** // Збірник наукових праць ТДАТУ (Сер. «Екон. науки»). – Мелітополь; ТДАТУ, 2012. – № 2 (18). – Т 2. – С. 7-17.

4. **Бойко С.М.** Експортний потенціал ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. за спеціальністю 08.02.03 / **С.М. Бойко**; НАУ. Київ, 2005. – 232 с.

5. **Максименко Я.А.** Зовнішньоторговельні відносини України / **Я.А. Максименко** // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – № 60 (1169). – С. 145-148.

6. **Онегіна В.М.** Сучасні загрози продовольчій безпеці в Україні та державне регулювання / **В.М. Онегіна** // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки – Харків: ХНТУСГ - 2014. – Вип. 149. – С. 47-56.

7. **Пирець Н.М.** Формування розвитку експортного потенціалу України / **Н.М. Пирець** // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. – Донецьк: ДонНУ. – 2004. – С. 166-170.

8. **Попов О.І.** Підвищення ефективності формування і використання експортного потенціалу підприємств (На прикладі АПК Автономної республіки Крим): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к.е.н. за спец. 08.06.01/ Кримський ДАУ. Сімферополь, 1998. – 20 с.

References.

1. **Biroi Erkan** (2014). Comparative Analysis of the Competitiveness in the Export of Science-Based Goods Regarding Turkey and the EU+13 Countries. *International Journal of Business and Social Science*. Vol. 5, No. 8(1). Retrieved from: http://ijbssnet.com/journals/Vol_5_No1_July_204/13.pdf [in English].

2. **David Leishman, Dale J. Menkhaus, & Glen D.** (1999). Whipple Revealed Comparative Advantage and the Measurement of International Competitiveness for Agricultural Commodities: An Empirical Analysis of Wool Exporters No 35691, 1999 Annual Meeting, Fargo, ND from Western Agricultural Economics Association. Retrieved from: <http://purl.umn.edu/35691> [in English].

3. **Baban T.O.** (2012). Sutnist poniattia «eksportnyi potentsial» u ekonomichnii nauki [The essence of the concept of «export potential» in economic science]. *Zbirnyk naukovykh prats TDATU (Ser. «Ekon. nauky»)*. – Bulletin of scientific works TDATU (Economic science), Issu. 2 (18). pp.7-17 [in Ukrainian].

4. **Boiko S.M.** (2005). Eksportnyi potentsial rynku nasinnia soniashnyku ta produktiv yoho pererobky v Ukraini [Export potential of the market for sunflower seeds and products of its processing in Ukraine]. *Dissertation of candidate of economic Sciences*. Kyiv, p. 232. [in Ukrainian].

5. **Maksymenko Ya. A.** (2015). Zovnishnotorhovelni vidnosyny Ukrainy [Foreign Trade Relations of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnogo tekhnichnoho universytetu «KbPI» – Bulletin of the National Technical University «KbPI»*, No 60 (1169), pp. 145-148 [in Ukrainian].

6. **Oehina V.M.** (2014). Suchasni zahrozy prodovolchii bezpetsi v Ukraini ta derzhavne rehuliuвання [Modern threats to food security in Ukraine and state regulation]. *Visnyk KbnTUSH: Ekonomichni nauky - Bulletin of KbnTUSH: Economic science*, Issue. 149. pp. 47-56 [in Ukrainian].

7. **Pyrets N.M.** (2004). Formuvannya rozvytku eksportnoho potentsialu Ukrainy [Formation of development of export potential of Ukraine]. *Problemy rozvytku zovnishnoekonomichnykh zviazkin ta zaluchennia inozemnykh investytsii: rebionalnyi aspekt - Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect*. Donetsk: DonNU. pp. 166-170. [in Ukrainian].

8. **Popov O.I.** (1998). Pidvyshchennia efektyvnosti formuvannya i vykorystannya eksportnoho potentsialu pidpriemstv (Na prykladi APK Avtonomnoi respubliky Krym) [Increasing the efficiency of the formation and use of export potential of enterprises (As an example of the AIC of the Autonomous Republic of Crimea)]. Abstract of dissertation of candidate of economic Sciences. Simferopol, p. 20 [in Ukrainian].

Анотація.

Бабан Т.О. Конкурентні переваги українського зерна при формуванні експортного потенціалу.

На основі дослідження наукових напрацювань встановлено взаємозв'язок між поняттями «конкурентоспроможність» та «експортний потенціал». Запропоновано власне визначення поняття «експортний потенціал підприємства» на основі поєднання існуючих наукових підходів. Розглянуто особливості формування та розвитку експортного потенціалу сільськогосподарських підприємств. За допомогою методики розрахунку індексу відносних конкурентних переваг, визначені конкурентні переваги основних зернових культур, що експортуються Україною. Визначені чинники, що формують конкурентні переваги вітчизняних зернових на світовому ринку в сучасних умовах.

Ключові слова: конкурентоспроможність, експортний потенціал, зернові, конкурентні переваги, світовий ринок, продовольча безпека.

Аннотация.

Бабан Т.А. Конкурентные преимущества украинского зерна при формировании экспортного потенциала

На основе исследования научных разработок установлена взаимосвязь между понятиями «конкурентоспособность» и «экспортный потенциал». Предложено собственное определение понятия «экспортный потенциал предприятия» с учетом существующих научных подходов. Рассмотрены особенности формирования и развития экспортного потенциала сельскохозяйственных предприятий. С помощью методики расчета индекса относительных конкурентных преимуществ, определены конкурентные преимущества основных зерновых культур, экспортируемых Украины. Определены факторы, формирующие конкурентные преимущества отечественных зерновых на мировом рынке в современных условиях.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экспортный потенциал, зерновые, конкурентные преимущества, мировой рынок, продовольственная безопасность.

Abstract.

Baban T.O. Competitive advantages of Ukrainian grain in the formation of export potential.

On the basis of the study of scientific developments, the relationship between the concepts of «competitiveness» and «export potential» is established. The actual definition of "export potential of the enterprise" is proposed on the basis of a combination of existing scientific approaches. Features of formation and development of export potential of agricultural enterprises are considered. Using the method of calculating the index of relative competitive advantages, the competitive advantages of the main grain crops exported by Ukraine are determined. The factors that shape the competitive advantages of domestic grain in the world market are determined in modern conditions.

Keywords: competitiveness, export potential, grain, competitive advantages, world market, food safety.